

◀ Bortemplom, egykori Állami Közpince.
Építész: Váczy-Hübschl Kálmán, 1913

milyen eszközökkel lehet még dolgozni. Füzér esetében van egy alsó és egy felső vár. Két különböző nyelvvel, különböző szemlélettel és építészeti eszköztárral készültek, ami azt mutatja, hogy bizony igen sok olvasatban lehet a dolgokról beszélni. A vár az 1600-as évek második felétől romként volt ismert. Megható pillanat volt, amikor a kapunyitás alkalmával ketten is képviselték magukat egykori birtokosai, a Perényiek és a Károlyiak közül. Ők maguk tarták ki elsőként a két kapuzárnyat. Kárpótlás és egyfajta elégtétel ez, hiszen kirádirózták az életünkben ezt a kort és megtapasztalható emlékeit. A füzéri képviselő-testület Horváth Jenő polgármester vezetésével még a szélfúttá várkapólnában tette le esküjét, mert ezt a helyszínt érezte hitelesnek. Aki odafigyelt erre, az a kétkedő hangok ellenére meghallotta ennek az üzenetét. Füzér polgármestere nemcsak főépítész alkalmazott, hanem egy kis településfejlesztési irodát épített fel a céljai érdekében. A füzéri várról – a több évtizedes feltárási időszaknak, leletekben gazdag régészeti kutatásoknak köszönhetően – értékes anyag s részletes, pontos inventáriumok álltak rendelkezésre. Ezek alapján készült egy ismeretterjesztő célú elméleti rekonstrukció Kelemen Bálint, Mehrl Nándor gondozásában, Oltai Péter, Simon Zoltán, Mlakár Viktor, Székér György konzultációi mellett, ami azután – sajnos nem teljes pontossággal – a várépítés alapjául szolgált. Természetesen a leírásokat nem lehet tervekkel azonos értékűen kezelni, azonban érzékeny olvasatuk nyomán egy feltételezhető képről szólnak, s a történelmi képre „éhes” olvasó számá-

ra élmény ezt megtapasztalni! Szükség volt erre az élményre, különösen azért is, mert közel 100 évvel ezelőtt már kezdeményezték a jó füzérik a vár feltárását, helyreállítását. Látni kell azt is, hogy a település a vár minden apró fejlesztését eddig is bekapcsolta, kihasználta rendezvényeihez, élő helyszínné varázsolva azt. Mára elkészült az alsó vár a felvonóhíddal, a falépcső a sziklalépcső felett, a teljes közműellátás, a felső vár, a déli várbástya, valamint a Vár-hegy körül vezető, természeti látványosságokat feltáró sziklagyep-látogató ösvény, a várparkoló. Maradtak persze feladatok: a vár teljes körű hasznosításához tartozó épületek helyreállítása, a fogadó létesítmények, a várudvar kialakítása a felső várban, valamint a felső vár közvetlen megközelíthetősége, a vár felé vezető út derekán található várpincék feltárása, hasznosítása. Mindez már a vár mai rendeltetésre hangolásáról, így többről, másról is szól, mint arról, hogy melyik lehetséges történelmi képet ragadták meg a 2010-es évek derekának várépítői.

► **Mi a véleménye a helyben történő tervezésről? Összeférhetetlen-e a főépítési státusszal, vagy éppen hogy a mintaadás legjobb eszköze?**

Néhány helyi feladatot elvállal az irodánk, de nem ez tölti ki tervezői praxisomat. Szívesen kapcsolódom be a fejlesztési feladatokba. Például az új helyi falművészeti központ előzménye egy tanítványom, Horváth Katalin remek komplex terve volt. Nem utasítom el mereven a helyi megkereséseket, de nem az első helyre teszem őket. Sátoraljaújhelyen ezt következetesen be is tudom tartani, Füzér esetén viszont többször engedtem a kérésnek, hogy kisebb feladatokba bevonjanak, elsősorban az idő szorítása miatt. Ennek ellenére úgy érzem, ott is sikerült megtalálni az egészséges egyensúlyt.

Főépítészként az ilyen tervezések során egyértelműen letettem a voksomat a régi és az új viszonyát illetően. Sok olyan feladat van, ami többek kezén átfut, mire sok év múlva pályázati támogatást kap. Ilyen esetben mindig előkerestem az előzményeket. Amennyiben a tervező eredeti elképzelése az aktuális céllal egyező irányú, biztosítom számára a terepet. Szakmailag ezzel többet adhatok, mint ha egyszerűen átvenném a munkát. Ha van olyan feladat, amiben az ötlettől fogva jelen vagyok, akkor az az egész munkafolyamatra kiterjedő jelenlétet kíván.

► **Aktív főépítészként és oktatóként rendszeresen bevonja a hallgatókat a munkába?**

A komplex tervezési feladatokon túl a szépművészeti emléksarnok rekonstrukciójakor a hallgatókkal mértük fel a kézműves munkákat a Részletképzés és kompozíció tárgy keretében. A nyári gyakorlatok, felmérő táborok során Sátoraljaújhelyben számos, Füzéren szinte valamennyi házat felmérték a hallgatók, beleértve a kapukat, faragott díszeket, öntöttvas munkákat. Sok értékes hallgatói terv készült, például turisztikai fejlesztésekre, erdei iskolára, a malmokra, lovagitorna-pályára, kilátóra, menedékházra vagy fürdőre.

► **Mit ajánlana a főépítési hivatásra kacsingató fiataloknak?**

Feladataimat akkor oldottam meg, ha elmondhatom: sikerült. Ezt azonban nem lehet csak hivatalból intézni! Egyik legkedvesebb, a főépítészkedéshez kötődő élményem volt, amikor így szólítottak meg: „De jó, hogy itthon tetszik lenni!” Ha egy ember azon a szinten szeretne belefolyani egy település életébe, amit elvárnak a polgármester tanácsadójától, egy ilyen visszajelzés megerősíti. Mindenkinek azt ajánlom, ha van rá lehetősége, vállalja el ezt a feladatot!

A MAGYAR NYELV MÚZEUMA

Nyiri Péter | Fotó: Radványi György DLA

Széphalom már a reformkor óta zarándokhely, a magyar nyelv és kultúra iránti elkötelezettség, a cselekvő hazaszeretet jelképes helye. Itt élt és dolgozott negyedszázadon át, 1806-tól haláláig, 1831-ig Kazinczy Ferenc, a magyar irodalmi stílus megújításának, az önálló, független magyar szépirodalom megteremtésének legkiemelkedőbb alakja. „...szent hely, szent az öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalmja. Kötelessége volna minden magyarnak életében legalább egyszer oda zarándokolnia, mint a mohamedánnak Mekkába...” – írta Petőfi Sándor Széphalomról 1847-ben, amikor elzarándokolt Kazinczy Ferenc sírjához. Nem fogadta pedig szép látvány, a kertet elhanyagolt állapotban

Építető:
B. A. Z. Megyei Önkormányzat

Építész: Radványi György DLA
Építész munkatársak:
Koncz Zsuzsa, Majoros Ádám,
Nemoda Zsófia, Stágel Soma,
ULYSSYS Kft., Valamint Építésziroda

Tartószerkezetek:
Dr. Pattantyús-Ábrahám Ádám,
Kádár Gergely Imre

Kertépítész: T. Zajacz Vera,
Kuhn András (Gardenworks Kft.)

Épületvillamosság: Sztankó József
Fény- és hangtechnika:
Elektroprojekt 2000 Bt.

Épületgépészet: Maróti Péter
Épületgépész munkatárs:
Kékesi András

Kivitelezés:
ZEMPLÉN KONZORCIUM 2008

INTERVIEW WITH MASTER ARCHITECT GYÖRGY RADVÁNYI

In addition to his work in architecture, György Radványi is also active as a teacher. Education is an integral part of his approach as Master Architect in Sátoraljaújhely, the once-prosperous trading town of Hegyalja. As a recognition of his work, including such project as the Museum of Hungarian Language, he was awarded with honorary citizenship of the town. In his opinion, it is the duty of Master Architects to serve as opinion leaders and consultants to the community.

találta, a Kazinczy-házból pálinkafőző lett. A nagy író születésének 100. évfordulóján aztán megkezdődött az emlékhely rendbetétele, és minthogy a kúriát már nem lehetett megmenteni, helyére 1873-ra felépült a neoklasszicista stílusú Kazinczy Emlékcsarnok. Az 5,4 hektáros kert százados fákkal, gazdag élővilággal gyönyörű természeti környezetet, kies tájat kínál az ide látogatóknak. Itt nyílt meg 2008. április 23-án (Pásztor Emil nyelvész gondolata nyomán) a Radványi György Ybl-díjas építész által tervezett, Európában egyedülálló intézmény. A közgyűjtemény 2013-tól a Petőfi Irodalmi Múzeum egyik főosztálya.

A széphalmi nyelv-múzeum alapja egy eszme, a „nyelvében él a nemzet” reformkori gondolata, az a meggyőződés, hogy a nemzeti nyelv a nemzeti lét hajléka. Kováts Dániel így fogalmazta meg a nyelv-múzeum küldetését: „...a magyar nyelv az egész világ magyarságának közös tulajdona: őseinké, a miénk, az utódainké. Az intézmény tehát nemzeti múltunk és jelenünk kincsestárának bemutatásával hasznosan szolgálhatja anyanyelvünk, nemzeti művelődésünk, nemzeti emelkedésünk ügyét. (...) ...küldetése, hogy a hely adottságait, a genius loci kisugár-

zását is hasznosítva a magyar nemzeti műveltség egyik alapértékét, az anyanyelvi kultúrát közvetítse az érdeklődőkhöz.” Széphalom Kazinczy örökségének ápolója és közvetítője. A nagy nyelvújító élete példa lehet minden magyar számára: egy olyan kulturális életforma, amelynek alapvető cselekedete a művelődés, az önművelés és mások művelése.

A múzeum két fő célja a nyelvi-irodalmi hagyományok megismertetése és az anyanyelvi ismeretterjesztés, a tudatos nyelvhasználatra nevelés. A Magyar Nyelv Múzeuma a nyelvet úgy mutatja meg, ahogyan az életünkben jelen van, ahogyan azt ezer meg ezer szállal átszövi, ezért a kiállításokban megjelennek a társtudományok (az irodalom, történelem, néprajz, lélektan, szociológia). „A nyelv olyan, mint az ég íve a maga egymásbafutó színeinek gyönyörű játékaival” – írta Kazinczy Ferenc. A Magyar Nyelv Múzeuma ezt a sokszínűséget kívánja megmutatni, folyamatosan jelez-

ve, hogy a nyelv minden életterületünkön jelen van. A nyelv nemcsak formai, jelentésbeli és stilisztikai lehetőségeinek gazdagságával hat ránk, hanem egész létezésünk egyik legmeghatározóbb jelensége. A nyelv lélek és fizika (vallomás és hangszalagmozgás), múlt, jelen és jövő (tapasztalat, történelem és folyamatos változás), ismeret és rejtély (tudás, akarat és a titkok titka), művészet (irodalom, ének és zene), játék és öröm (nyelvi játék és humor), a nyelv gyermeké és felnőtté, közös, a miénk: mi magunk vagyunk.

A Magyar Nyelv Múzeuma egyedi küldetésű intézmény a hazai múzeumi és közművelődési rendszerben. Különleges összetettség jellemzi, egyszerre tölti be a közgyűjtemény, a kiállítóhely, a nemzeti emlékhely, a közösségi tér és a közművelődési (nyelv-művelődési) központ szerepét. A magyar nyelv háza 11 kiállítást (állandó és időszakos tárlatokat) kínál, évente több tízezer látogatót fogad, számos rendezvényt szervez. Az épületnek része egy kiemelhe-

tő színpad és egy száz férőhelyes nézőtér, így a nyelv-múzeum alkalmas konferenciák, előadástestek, színelőadások, hangversenyek, filmvetítések megrendezésére. Az intézmény a magyar anyanyelvi múzeum pedagógiai központja, minden korosztály számára kínál foglalkozásokat, interaktív előadásokat, az óvodásoktól a felnőttekig. Az elmúlt években folyamatosan erősödött a múzeumpedagógiai tevékenységünk, ennek egyik legfőbb bizonyítéka, hogy a Magyar Nyelv Múzeuma 2015-ben megkapta a Múzeumpedagógiai Nívódíjat.

Széphalom a magyar nyelvel való tudatos törődés évszázados hagyományának folytatója. Az írástudók felelősségével valljuk, hogy a kimondott és leírt szónak erkölcsi tétje is van. „Bennünk hazaszeretet lobog, s ennek egy része a nyelv szeretete” – mondjuk Kazinczyval, akinek munkája révén az 1800-as évek első két évtizedében Széphalom a magyar Weimar lett. Azért dolgozunk, hogy ez a jelenben is így legyen.